

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКО- РУМУНСЬКОГО ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В РАМКАХ ЄВРОРЕГІОНІВ

У статті розглядаються основні напрями українсько-румунського єврорегіонального співробітництва, розкриті передумови стратегічної співпраці у прикордонних районах, аналізуються проблеми і перспективи розвитку партнерських взаємовідносин у Карпатському єврорегіоні, у єврорегіонах «Верхній Прут» та «Нижній Дунай».

Ключові слова: *єврорегіональне співробітництво, Карпатський єврорегіон, стратегічна співпраця, українсько-румунське співробітництво.*

Протягом останнього десятиліття проблемам транскордонного співробітництва України із державами Центральної та Південно-Східної Європи надається багато уваги, що підтверджується як на найвищому – державному, так і на регіональному рівнях. Про це свідчить не тільки активна діяльність єврорегіонів, а й прийнята законодавча база, матеріали конференцій, симпозіумів, засідань «круглих столів», форумів тощо.

Аналіз головних принципів, завдань та механізмів реалізації регіональної політики ЄС становить для нас особливий інтерес, адже сприяє кращому розумінню перспектив міжрегіонального та транскордонного співробітництва України з Європейським Союзом: імплементації та включенню основних принципів регіональної політики ЄС у національне законодавство, сприяє реалізації головної стратегічної мети зовнішньої політики України – прискорити визначення з боку

Європейського Союзу чітких критеріїв щодо нашої держави, створення відповідної інфраструктури, системи інституцій та структур для регулювання євро регіональної політики в Україні.

Євро регіональна політика, яка виступає об'єктом дослідження, є органічною складовою загальнодержавної політики. Вихідними положеннями для її формування є ступінь економічної міцності прикордонних регіонів, рівень життя їх населення, політичне, екологічне, релігійне становище. Така політика, з одного боку, спрямовується на забезпечення всебічного розвитку регіонів, а з іншого – на збереження територіальної цілісності держави.

Розвиток процесів європейської інтеграції обумовлює активізацію процесів регіоналізації, підвищуючи роль та значення окремих територіально-адміністративних одиниць у національній та європейській економіці. Процес європейської інтеграції приводить, з одного боку, до уніфікації, а з іншого – до поляризації європейського простору. Перше втілюється в єдиній регіональній політиці Європейського Союзу та рекомендаціях Ради Європи, відображених у конвенціях: «Європейська хартія регіонального просторового планування», «Базові принципи стійкого просторового розвитку європейського континенту», «Європейська хартія прикордонних та транскордонних регіонів», які спрямовані на послідовну реалізацію концепцій «Європа без кордонів» та «Європа регіонів» [1;с.61-74].

Однак на даний час у вітчизняній науці відсутні системні дослідження транскордонних регіонів та транскордонного співробітництва. Регіональна економіка лише в останні роки перейшла від застосування механізмів ліквідації диспропорцій регіонального розвитку шляхом міжрегіонального перерозподілу ресурсів для мобілізації потенціалу територій і застосування принципу субсидіарності. Окрім того, якщо розвиток транскордонного співробітництва знайшов

організаційно-правове забезпечення, то міжрегіональне та міжтериторіальне співробітництво здійснюється без попередніх наукових досліджень та, у більшості випадків, спонтанно, на особистісному рівні. Дослідження проблем міжнародної співпраці регіонів, зокрема прикордонних та транскордонних, виявлення взаємного впливу суміжних територій сусідніх країн, становлення та розвиток транскордонного співробітництва, узагальнення закономірностей, основних принципів та організаційно-правових форм його розвитку, вироблення основних засад державної політики щодо прикордоння та механізмів й інструментів її реалізації на сучасному етапі посідають особливе місце у зовнішній політичній доктрині нашої країни [2].

Україна – це держава, дві третини областей якої є прикордонними, що дає нашій країні великий потенціал для розвитку транскордонного співробітництва і, зокрема, єврорегіонів, що, в свою чергу, підтверджує актуальність проблеми.

Відносини з Румунією посідають особливе місце у зовнішньополітичних інтересах України. Як відзначав колишній Президент України В. Ющенко, відносини між Україною і Румунією мають стратегічний характер і Київ зацікавлений в їх подальшому розвитку саме в такому статусі [3]. Така ситуація обумовлена багатьма чинниками: геополітичне розташування, історична спадщина, значні резерви і нереалізовані потенційні можливості у сфері торговельно-економічного розвитку, участь України і Румунії в регіональних і міжнародних організаціях, а також членство Румунії в НАТО та Європейському Союзі, що сьогодні має найбільше значення для розвитку регіональної взаємодії [4].

На сьогоднішній день між Києвом і Бухарестом підписано понад п'ятдесят двосторонніх договірно-правових документів і міжнародних угод, які регулюють різні сфери міждержавної та регіональної взаємодії.

Активно розвивається політичне й економічне співробітництво, хоча його рівень ще не відповідає потенціалу двох країн, особливо у транспортному секторі.

Передумови для розвитку стратегічних відносин Україна – Румунія обумовлені також спільними інтересами у контексті євроінтеграційних прагнень. Велике значення обидві країни надають розвитку транскордонної співпраці, яка в умовах розширення ЄС набуває більшого значення, трансформуючись у міжрегіональну прикордонну взаємодію країн-членів Євросоюзу і країн-учасниць Європейської політики сусідства, спрямовану на загальну перебудову соціальної, інформаційної, виробничої і прикордонної інфраструктури, розвиток наукової і культурної сфер, охорону навколишнього середовища, сприяння розвитку транспортної мережі та енергетичної співпраці. Незважаючи на існуючі розбіжності та невирішені питання, взаємодія між двома сусідніми країнами розвивається в контексті кількох ключових площин, а саме:

- політична співпраця;
- економічні зв'язки;
- гуманітарно-культурна взаємодія;
- постійні зв'язки між містами-побратимами;
- участь в регіональних і міжнародних організаціях;
- транскордонне співробітництво в рамках функціонування трьох євро регіонів (Карпатський євро регіон, «Нижній Дунай», «Верхній Прут») [5].

Теоретичну модель функціонування Карпатського євро регіону було розроблено за сприяння експертів Інституту досліджень Схід-Захід, які вчасно відмітили, що чисельні локальні ініціативи транскордонного співробітництва не знаходять підтримки і порозуміння у середовищі національних урядів. Ця проблематика

залишається на периферії інтересів структур Європейського Союзу.

Карпатський єврорегіон було засновано 14 лютого 1993 р., коли у Дебрецені (Угорщина) міністри закордонних справ Угорщини, Польщі та України підписали спільну декларацію, а представники регіонів – його програмні та статутні документи. Згодом до нього увійшли прикордонні адміністративно-територіальні одиниці Словаччини та Румунії. Однією з важливих передумов створення Карпатського єврорегіону дослідники вважають спільне історичне минуле його територій, які упродовж тривалого історичного часу входили до складу монархії Габсбургів, «що зумовило тоді розбудову спільної транспортної інфраструктури, взаємодоповнюваність ринків, а отже, єдине просторове розташування» [6, с.51-52]. Перший на постсоціалістичному просторі єврорегіон дав і приклад «хрестоматійної суперечності» між прагненням регіональних еліт інституалізувати транскордонні контакти з територіями сусідніх держав та побоюваннями національних урядів щодо можливого порушення принципу територіальної цілісності країни» [7, с.53-54]. Основними правовими актами, які визначають функціонування Карпатського єврорегіону як транскордонної асоціації прикордонних регіонів та громад, є Угода і Статут, ухвалені також 14 лютого 1993 р. у Дебрецені. Згідно Статуту Асоціація не є новоствореною наднаціональною чи наддержавною установою, а лише виконує функції сприяння міжрегіональному співробітництву партнерів.

Нагальною у діяльності Карпатського єврорегіону є проблема фінансування спільних проектів, зокрема, беручи до уваги обмеженість місцевих бюджетів, потреба багатостороннього фінансового менеджменту під час їх реалізації.

Слід також відзначити, що за час свого існування в рамках Карпатського єврорегіону здійснено низку проектів транскордонного характеру. Реалізовано цілу

низку місцевих ініціатив двостороннього співробітництва країн-учасниць. У тому числі – розширення мережі прикордонних переходів із сусідніми державами, зокрема, будівництво транспортного моста через р. Тиса на українсько-угорському кордоні; численні проекти із захисту довкілля, зокрема, спільний проект України, Словаччини, Угорщини та Румунії щодо створення системи гідропоруд у прикордонних регіонах тощо; ініціатива будівництва міжнародного автомобільного пункту пропуску «Смільниця–Кросценко», де проробляється питання відкриття спільного пункту пропуску європейського зразка з єдиним прикордонним та митним контролем [8].

У географічних межах Карпатського єврорегіону успішно функціонує Асоціація торгово-промислових палат, яка недавно проаналізувала у Мішкольці (Угорщина) можливість розширення економічних стосунків між країнами-членами цього регіонального економічного організму (створено у 1993 році, займається гармонізацією транскордонних економічних взаємин та включає від Румунії – Марамуреський, Сату-Марський, Сучавський, Ботошанський та Бігорський повіти, а від України – Чернівецьку, Закарпатську, Львівську та Івано-Франківську області). Голова Марамуреської торгово-промислової палати Георге Маркаш заявив, що внаслідок дискусій з його колегами із торгово-промислових палат Карпатського єврорегіону було вирішено посилити у наступний період транскордонні економічні взаємини: «Ми бажаємо знайти нових партнерів з метою створення зв'язків між бізнесменами та установами прикордонних регіонів. Водночас заохочуємо зближення бізнесового середовища прикордонних регіонів, сподіваючись, що економічні зв'язки можуть з'явитись разом з оголошенням наших намірів. Поки що суб'єкти підприємницької діяльності мають добрі стосунки співпраці з їхніми партнерами з Угорщини. Намагаємось налагодити подібні взаємини і з фірмами з України. Вважаю, що

Україна має сильний ринок, а економічні стосунки між Марамурським повітом та Закарпатською й Івано-Франківською областями мають потенціал, але все залежить від знайдення можливостей взаємовигідної співпраці» [9].

Підтвердженням цієї заяви стало повідомлення голови Марамурської повітової ради Мірчи Мана, де він наголошував: «Маєте в Марамуреші друга. Мені дуже добре відомі наші проблеми, і бажаю у цьому сенсі реального відкриття. Також я добре знаю проблеми українських сіл Мараморешчини: Полян, Кривого, Рускови, Бистрого тощо. Маємо також багато спільних транскордонних програм, які розгортаються. Для нас дуже важливо, щоб ми спільно залучали фінансування від європейських фондів, що все залежить від еволюції економіки та способу, в який буде розв'язана економічна криза» [10].

Під час зустрічі з представниками консульства України у м.Сучаві М.Ман підтвердив той факт, що існує зацікавленість з боку марамурських фірм проводити діяльність в Україні, але все залежить від ставлення до бізнесу. Повітова адміністрація має низку проектів, які передбачають розвиток транспортно-комунікаційної інфраструктури з Україною та, між іншим, спорудження в наступний період мосту через Тису. «Ми дуже зацікавлені мати економічні та адміністративні зв'язки з Україною, оскільки на правому березі Тиси живуть 45 тисяч етнічних румунів. Марамурська повітова рада заохочує та підтримує культурні зв'язки з румунами, що живуть в Україні, але на даний момент економічні взаємини досить складні внаслідок економічної кризи» [11].

З іншого боку, головний інспектор Марамурського повітового інспекторату Прикордонної поліції комісар Лауренціу Батін звернув увагу, що вантажний рух між Румунією та Україною в зоні скоротився через економічну кризу, але значно поживався малий прикордонний рух в пункті перетину Сігету–Мармацієї–Солотвино [12].

Дискусії з представниками місцевої влади Марамуреського повіту стосувались двосторонніх відносин між Румунією та Україною, можливостей розвитку спільних транскордонних проектів, утвердження географічного центру Європи, який знаходиться в Україні, та розвитку туризму.

Генеральний консул України в Сучаві Юрій Вербицький розповідав про транскордонні проекти: “Мова йде про програми, що опрацьовуються в рамках транскордонного співробітництва, зокрема на кошти, які виділяються ЄС. Зараз ці програми знаходяться в стадії опрацювання. Йде пошук партнерів та напрямів, у яких ці програми можуть відпрацьовуватись. Це перший досвід у такому форматі. Мова йде про програми гуманітарного співробітництва, збереження навколишнього середовища та розвитку прикордонної інфраструктури, і у разі, якщо буде знайдено партнерів та визначені конкретні напрями співпраці, ці програми будуть реалізовуватись” [13]. На жаль, за словами Ю.Вербицького, “ще дуже мало знають в Україні про Румунію, і в Румунії про Україну. Є контакти між прикордонними регіонами, але слід шукати можливості йти далі, тому що і у повітах Румунії, які розташовані далеко від кордону, так само, як і у віддалених областях України, є певні можливості і зацікавленість у співпраці. З економічної точки зору, в першу чергу, мова йде про підтримку представників малого та середнього бізнесу. Адже представники великого бізнесу легше знаходять один одного, і у них співпраця розгортається нормально. Ми готові сприяти в налагодженні контактів і між ТПП України та Румунії на місцевому рівні” [14].

Сьогодні транскордонне співробітництво між українськими областями-членами Карпатського єврорегіону та сусідніми регіонами Румунії, які також є його членами, переважно ґрунтується на двосторонніх угодах [15].

Пошук ефективних шляхів інтеграції на міжрегіональному рівні та розвитку транскордонного

співробітництва між членами Карпатського єврорегіону дав ще одну нетрадиційну і досить незвичну модель, яку можна назвати “єврорегіон у єврорегіоні”, або “alregio” за термінологією угорського дослідника транскордонного співробітництва І. Сулі-Закара. У Ніредьгазі (Угорщина) 6 жовтня 2000 р. було підписано тристоронню угоду про створення транскордонного об’єднання “Інтеррегіо” за участі Закарпатської області (Україна), області Саболч-Сатмар-Берег (Угорщина) та повіту Сату-Маре (Румунія). Метою цього об’єднання є розвиток транскордонного співробітництва на рівні місцевих органів влади та самоврядування, головним завданням – підтримка, координація та реалізація транскордонних проектів і програм [16]. У рамках програм транскордонної співпраці Європейського Інструменту партнерства і добросусідства на території Українських Карпат на 2007 – 2013 рр. реалізуються три окремі програми (Україна–Польща–Білорусь, Україна–Словаччина–Угорщина–Румунія та Україна–Румунія–Молдова), що свідчить про відсутність системного підходу до трактування Карпат як спільної європейської спадщини. Тепер європейські структури активно працюють над проектами майбутньої фінансової перспективи.

У жовтні минулого року в нашій області відбулося засідання ради Карпатського єврорегіону, на якому домінували питання природоохоронного характеру. Аналізувалася екологічна ситуація в Карпатах, які по праву називають легенями Європи, соціальні наслідки і шляхи її поліпшення. Йшлося також про створення міжнародного туристичного маршруту «Карпатський єврорегіон», організацію міжнародного фестивалю народної творчості представників національностей, які проживають на території єврорегіону. Говорилося також, що 2009-й рік буде оголошено «Роком Карпат» [17].

«Ніде поезія природи не виявляється так яскраво, як у горах, де земля більше наближена до неба. І людина тут

більше наближена душею до природи, ніж деінде». Цей вислів українського поета, етнографа, громадського діяча XIX століття Івана Вагилевича став одним з епіграфів довідкового видання «Земля, наближена до неба», що побачило світ у всеукраїнському видавництві «Карпати» в Ужгороді за редакцією голови обласної ради, члена Національної спілки журналістів України Михайла Кічковського. Видання присвячене проблемам охорони довкілля, сталого розвитку Карпат — цього справжнього природного осердя Європи [18].

Створення ще двох єврорегіонів за участі областей України — «Нижній Дунай» (серпень 1998 р.) та «Верхній Прут» (вересень 2000 р.) — було обумовлено низкою міжурядових документів щодо двостороннього та тристороннього співробітництва між Україною, Румунією та Республікою Молдова [19]. Вони містять не тільки загальні положення про прикордонне співробітництво між адміністративно-територіальними одиницями трьох держав, а й безпосередньо обумовлюють наміри щодо створення цих двох єврорегіонів та розвитку співпраці в їхніх рамках. Ці положення мали й ще одне важливе значення — вони задекларували визнання урядом України права місцевих громад і органів влади на встановлення та розвиток прямих стосунків з регіонами, місцевими громадами та владами інших країн, а також їх істотної ролі у розбудові відносин між нашою країною та її сусідами та її руху у напрямі європейської інтеграції.

14 серпня 1998 року у румунському місті Галац відбулося підписання угоди про сформування єврорегіону «Нижній Дунай». Одним із найперспективніших напрямів транскордонного співробітництва в рамках єврорегіону варто розглядати розвиток економічних зв'язків і торгівлі. Саме цьому була покликана сприяти виставка румунських товарів і послуг, яка відбувалася у грудні 1998 р., у результаті якої укладено низку взаємовигідних контрактів між представниками українських і румунських ділових кіл.

Значна увага у функціонуванні єврорегіону “Нижній Дунай” приділяється налагодженню культурного обміну, розвитку міжетнічних контактів. У цьому напрямі планується посилити роботу зі зміцнення зв'язків з етнічними українцями, які мешкають у прикордонних повітах Румунії, що розпочнеться на практиці з надання допомоги українській діаспорі в створенні центрів української культури в повіті Тульча.

Багатство природних ресурсів Нижнього Дунаю та дельти річки, з одного боку, дає великі можливості для соціально-економічного розвитку Придунайського регіону, а з іншого, породжує низку проблем, які створюють підґрунтя для виникнення транскордонних суперечностей між країнами Нижнього Дунаю – Румунією, Молдовою й Україною. Більшість з цих проблем пов'язані з використанням водних ресурсів, їх кількісними та якісними показниками. Наприклад, транскордонне забруднення води, штучний перерозподіл стоку по рукавах дельти Дунаю і пов'язані з ними будівництво й експлуатація транспортних та господарських об'єктів, таких, як судноплавні канали, портові споруди та нафтотермінали, берегоукріплення тощо. Транскордонне забруднення води є причиною багатьох суперечок, які значною мірою загострюються при аварійних ситуаціях [20].

За даними Головного управління Міністерства надзвичайних ситуацій в Одеській області основними об'єктами небезпеки для українського Придунав'я є:

- рудний район Бая-Маре (Румунія), де сконцентрована велика кількість застарілих, низькотехнологічних підприємств гірничодобувної промисловості, задіяних у видобуванні й переробці поліметанових руд;
- комбінат з виробництва кальцинованого глинозему “Alum Tulcea” (Румунія);
- нафтотермінал у м. Прахів (Сербія);

- нафтопереробний завод близь с. Джурджулешти (Молдова);
- АЕС "Чернаводе" (Румунія).

До останнього часу уздовж румунської ділянки Дунаю не існувало жодної системи очистки комунальних стоків. Тільки в період підготовки вступу Румунії до ЄС розпочалося будівництво очисних споруд, але й досі в таких великих містах, як Галац, скид комунальних стоків в Дунай здійснюється без очистки.

Відповідно до норм міжнародного права, впровадження природоохоронних заходів для запобігання забруднення навколишнього середовища на екологічно небезпечних об'єктах є виключно обов'язком держави, на території якої розташовані ці об'єкти [21].

Окремо слід наголосити на низькому рівні співпраці з Міжнародною комісією з захисту річки Дунай (МКЗД). МКЗД, зокрема, на своїй 10-й зустрічі, яка відбулася у Відні в грудні 2007 р., неодноразово наголошувалося на тому, що українські представники не беруть участі в зустрічах більшості тематичних експертних робочих груп Комісії та не надають інформації, яку Україна зобов'язана представляти МКЗД, зокрема, в галузі протипаводкового захисту.

На відміну від України Румунія бере активну участь у роботі МКЗД, що дозволяє їй лобювати свої інтереси, у тому числі при вирішенні транскордонних проблем/ суперечностей з Україною (будівництво глибоководного суднового ходу по гирлу Бистре) [22].

На засіданні Генеральної асамблеї Асоціації транскордонної співпраці єврорегіону "Нижній Дунай" представники прикордонних регіонів Румунії, України та Молдови обговорили різні питання функціонування структури, а також аспекти щодо плану діяльності на поточний рік. На порядку денному зібрання знаходилось і ухвалення рішень про обов'язки Асоціації транскордонної співпраці єврорегіону «Нижній Дунай»

для імплементації проектів, поданих в рамках Спільної програми Румунія – Україна – Молдова та організаційна схема цієї структури.

Присутній на засіданні в Одесі голова Галацкої повітової ради Еуджен Кебак заявив: “У першу чергу я радий, що можу говорити сьогодні про Асоціацію єврорегіон “Нижній Дунай”. Я давно чекав цього моменту, й як голова Галацкої повітової ради та член Ради єврорегіону я особисто доклав до цього значних зусиль. Асоціація єврорегіон “Нижній Дунай” працюватиме і доведе свою корисність для всіх причетних сторін. Для початку, як я зазначив з нагоди зустрічі, що відбулась в Кагулі в лютому, ми повинні реалізувати два проекти, з допомогою яких Асоціація має здобути адміністративну спроможність, необхідну для досягнення поставлених цілей та довести європейським установам, що вона спроможна залучати європейські кошти, здобуваючи, таким чином, доступ до фінансування великих проектів. У нинішньому контексті світової економічної кризи ми мусимо здійснити всі демарші для максимального розвитку регіону в цей період. Для цього на рівні регіонів маємо можливість скоротити сувору економію, спричинену кризою наших бюджетів через спільне залучення європейських коштів. Тут вирішальну роль має регіональне партнерство. На рівні Галацкого повіту, і не лише, існує бажання та готовність співпрацювати в рамках проектів, що фінансуються з європейських коштів. Ми готові, якщо до нас звернуться з таким проханням, поставити в розпорядження партнерів наш досвід та знання, що стосується залучення та менеджменту європейських коштів. Як перший крок у цьому сенсі ми пропонуємо розширити рамки співпраці шляхом запрошення до роботи всередині єврорегіону представників європейських інституцій - Ради Європи, Комітету Регіонів, Асоціації європейських прикордонних регіонів, Єврокомісії або інших європейських установ. Я хочу, щоб нас почули в Європі, ми повинні скористатися

цією співпрацею і маємо утверджувати імідж єврорегіону “Нижній Дунай” та його членів за кордоном. Ми знаємо про Європу, а вона повинна знати про нас” [23].

У свою чергу голова Одеської обласної ради Микола Скорик підкреслив важливість Асоціації з погляду реалізації програм в рамках єврорегіону. Він зазначив, що Європейський Союз виділив 40 млн. євро на реалізацію цього року спільних проектів учасників єврорегіону “Нижній Дунай”. Микола Скорик сказав, що всього в рамках програми Європейського Інструменту Сусідства та Партнерства 2007-2013 років планується залучити для підтримки учасників єврорегіону “Нижній Дунай” кошти Євросоюзу в обсязі понад 126 млн. євро. 40-мільйонний транш передбачається розподілити не лише на реалізацію великих проектів у сфері економіки, зміцнення транспортних зв'язків, впровадження альтернативних джерел енергії та новітніх технологій енергозбереження, але й на попередження надзвичайних ситуацій та створення системи обміну інформацією про екологічну ситуацію в Дунайському басейні.

У ході засідання Ради єврорегіону “Нижній Дунай” йшлося і про продовження строку головування Одещини в єврорегіоні в 2009 р.

Угоду про співпрацю в двосторонньому порядку уклали суб'єкти єврорегіону «Нижній Дунай» – Одеська область (Україна) і повіт Тулча (Румунія). У Тулчі, де проходило засідання Робочої співдружності придунайських країн, документ підписали керівники обласної та повітової рад Микола Скорик і Георге Бундук.

Угода спирається на Договір про взаємовідносини добросусідства і співпраці між Україною і Румунією, підписаний 2 червня 1997 року, і Європейську рамкову конвенцію про транскордонну співпрацю між територіальними громадами або владою, на принципах відкритості і прозорості дій.

Передбачається, що партнерські відносини і взаємовигідна співпраця між сторонами сприятиме створенню гарних умов для розвитку соціально-економічної, науково-технічної, туристичної і культурної сфер обох країн, які разом з прикордонними територіями Молдови створюють єврорегіон “Нижній Дунай”. Заявлений намір розвивати співпрацю в таких сферах, як економіка і торгівля, залучення інвестицій і створення спільних підприємств, освіта і наука, спорт, туризм і рекреація, культурно-гуманітарна діяльність, сільське господарство, екологія. Визначено і шляхи здійснення цих завдань, і серед них обмін інформацією, делегаціями, досвідом, бібліотечними фондами, вивчення можливостей для спільної участі у проектах, що фінансуються Європейським Союзом, проведення спільних конференцій, семінарів, олімпіад, фестивалів, змагань, турнірів. Угоду укладено на 5 років і буде автоматично продовжено на наступний п'ятирічний період. Як повідомили журналістові в розташованому в Ізмаїлі регіональному Агентстві транскордонної співпраці єврорегіону «Нижній Дунай», з Галацьким повітом Румунії Одещину зв'язує аналогічний документ (підписаний в серпні 2007 року), а з третім румунським учасником єврорегіону Браїлою – протокол про наміри [24].

Розвиток транскордонного співробітництва в рамках єврорегіону “Нижній Дунай” вважається найбільш динамічним серед інших єврорегіонів, до складу яких входять області України. У 2002 р. це було відзначено нагородою Асоціації європейських прикордонних регіонів.

Значну фінансову підтримку транскордонним проектам, що здійснювалися і здійснюються зараз в рамках єврорегіону “Нижній Дунай”, надано з боку Європейської Комісії по лінії програм Phare і Tacis “Прикордонне співробітництво”.

Єврорегіон “Верхній Прут” було утворено 22 вересня 2000 року в м. Ботошань (Румунія). Установчими документами єврорегіону є Угода про утворення єврорегіону «Верхній Прут» та Статут єврорегіону. Засновниками єврорегіону «Верхній Прут» виступили Чернівецька область (Україна), Ботошанський повіт (Румунія), Сучавський повіт (Румунія), Белцький повіт (Республіка Молдова), Єдинецький повіт (Республіка Молдова). Починаючи з 15 жовтня 2003 р. до складу єврорегіону „Верхній Прут” входять Чернівецька та Івано-Франківська області з боку України, Ботошанський та Сучавський повіти з боку Румунії, Фалештський, Єдинецький, Глоденський, Окницький, Ришканський та Бриченський райони з боку Республіки Молдова. Європейським асоційованим партнером єврорегіону «Верхній Прут» є федеральна земля Карінтія (Австрія).

Досить незвичним є положення, закладене до Статуту єврорегіону “Верхній Прут”, про можливість набуття статусу “партнера єврорегіону” “адміністративно територіальною одиницею країни Європейського Союзу або іншої країни, що має угоду про партнерство або протоколи про співробітництво чи побратимство з подібними адміністративно-територіальними одиницями зі складу єврорегіону “Верхній Прут” [25, с.20]. З огляду на визначення поняття “транскордонне співробітництво”, що його запропоновано в Мадридській конвенції, така форма співпраці навряд чи може бути безумовно віднесеною до транскордонної. Але не можна не погодитись із дослідниками єврорегіону “Верхній Прут”, – це сприяє розширенню можливостей щодо регіонального та транскордонного співробітництва [26, с.3].

Діяльність єврорегіону «Верхній Прут», згідно з установчими документами, розгортається за наступними напрямками: розвиток і гармонізація торговельних і економічних відносин; розробка нових проектів співробітництва; розвиток і впровадження передових

технологій; екологічна безпека, попередження забруднень басейнів Дунаю, Прута, Сірету, Дністра і Чорного моря, попередження та ліквідація наслідків промислових аварій і стихійних лих, збільшення кількості екологічно чистих виробництв; гармонізація розвитку інфраструктур, в т.ч. енергетичних систем, транспортних та комунікаційних мереж; розширення співробітництва у сферах нормативно-правового забезпечення, науки, освіти, культури, спорту та молоді; охорона здоров'я населення, розвиток туризму і рекреаційної діяльності; забезпечення повної та справжньої рівності осіб, які належать до національних меншин.

Враховуючи відповідні положення політичного договору між Україною та Румунією, а також з метою поглиблення та розширення географічних рамок українсько-румунського міжрегіонального співробітництва, за ініціативою та при сприянні Генконсульства були налагоджені прямі зв'язки та підписано Рамкові угоди про співпрацю між наступними адміністративно-територіальними одиницями України та Румунії. Також продовжується практична робота щодо відповідних узгоджувальних процедур, необхідних для підписання рамкових угод про міжрегіональне співробітництво між областями і містами України та повітами Румунії.

Єврорегіон «Верхній Прут», проект якого органічно вписується в систему сучасних європейських пріоритетів регіонального співробітництва, розбудови системи європейської безпеки та вдосконалення транскордонних фінансово-економічних, комунікаційних і природоохоронних відносин має й інші особливості.

Подальша інтеграція України до європейських структур неможлива без вироблення та реалізації такої моделі управління регіонами, яка б відповідала принципам регіональної політики Європейського Союзу, сприяла б становленню нових форм співпраці між

центром і регіонами, внутрішньому міжрегіональному співробітництву та міжнародній співпраці територій. Для цього необхідно розробити механізми делегування частини функцій центральних органів влади у регіони, в яких нараховується близько 5 тисяч підприємств, готових співпрацювати. Ці 5 тисяч підприємств – не тільки підприємства області, це підприємства країн, які входять до євро регіону «Верхній Прут».

У рамках євро регіону «Верхній Прут» апробована така цікава модель транскордонного співробітництва, як екоєвро регіон [27, с.140]. Як зауважують розробники, євро регіон «Верхній Прут» є особливо цікавим і досить нетрадиційним. У його складі створений екологічний євро регіон, який є своєрідним ноу-хау у теорії і практиці євро регіонального руху. Основною метою створення екоєвро регіону є визначення державними та місцевими органами влади, а також підприємцями трьох країн їх взаємної зацікавленості у впровадженні сучасних механізмів управління техногенно-екологічною безпекою на всіх стадіях життєвого циклу виробництва та споживання для поліпшення конкурентоспроможності продукції, успішної приватизації, інвестування та реконструкції з одночасним забезпеченням сталого соціально-економічного розвитку регіону в цілому. Планується вироблення необхідних передумов для відпрацювання, демонстраційної реалізації та подальшого розповсюдження нових уніфікованих рішень, які органічно будуть об'єднувати соціально-економічний розвиток регіонів з принципами сталого розвитку техногенно-екологічної безпеки, подальші антропогенні перетворення з новими стандартами управління станом довкілля, формуванням масової свідомості на національному та міжнародному рівнях з правилами самодостатнього та екологічно обумовленого виживання нашої цивілізації [28, с.136]. Передбачається, що екоєвро регіон відіграє роль моделі для подальшого

розповсюдження на весь Карпатсько-Чорноморський регіон.

Ще однією особливістю утворення єврорегіону «Верхній Прут» є те, що він утворився на ґрунті багаторічної традиції міжрегіонального співробітництва адміністративно-територіальних одиниць, які формують транскордонну конструкцію. Партнерські зв'язки Чернівецької області з Сучавським повітом були започатковані в середині 60-х років, з Ботошанським повітом з 1992р. і здійснювалися на основі двосторонніх протоколів про співробітництво [29].

З метою розвитку прикордонної та транспортної інфраструктури, максимального залучення міжнародної допомоги з одночасним зменшенням необхідних витрат та виходячи з експериментального статусу єврорегіону «Верхній Прут», пріоритетності розбудови транспортної та прикордонної інфраструктури за новою Програмою Сусідства «Україна–Румунія», підготовлено та направлено лист до Державної митної служби України та Мінтрансу України з наступними пропозиціями:

- визначити разом з румунською стороною можливості спільного використання нового вантажного терміналу, будівництво якого завершується на території румунського пункту перетину „Сірет“, для сумісного контролю та пропуску вантажного автотранспорту через українсько-румунський кордон;
- опрацювати та погодити з румунською стороною можливості реконструкції наявної інфраструктури українського пункту перетину „Порубне“ для створення за аналогічним принципом спільного терміналу для сумісного контролю та пропуску пасажирського автотранспорту;
- за погодженням центральних митних, прикордонних та транспортних органів виконавчої влади України та Румунії внести спільні пропозиції

щодо зазначених питань до відповідних структур ЄС та Світового банку [30].

Досліджуючи розвиток транскордонного співробітництва в рамках Карпатського євро регіону, євро регіонів «Нижній Дунай» та «Верхній Прут», можливо акцентувати увагу на особливості, яку визнають як українські вчені, так і їх румунські колеги, які зазначають, що на відміну від Західної Європи, де транскордонне співробітництво покликане, головним чином, стимулювати економічне зростання і життєвий рівень громад розташованих у периферійних зонах держав, у випадку з євро регіонами, членами яких є прикордонні регіони України та Румунії, мова йде не стільки про співпрацю економічного характеру, скільки про захист і збереження етнічної, культурної, історичної та мовної самобутності румунської меншини в Україні та української – у Румунії [31, с.79].

Аналіз проведеного дослідження українсько-румунського співробітництва в рамках євро регіонів дозволяє сформулювати такі висновки:

1. Євро регіони відіграють роль мостів у процесі європейської інтеграції, а особливо на кордонах з Європейським Союзом.

2. Крім географічних, геополітичних чинників, наявності відповідної інфраструктури для розвитку транскордонного співробітництва мають значення чинники суб'єктивного порядку – інституційні інструменти нормативного та організаційного, передусім правового характеру. Так, однією з головних причин, що гальмує розвиток прикордонного співробітництва за участі України, а також інших трансформаційних країн, є недосконалість законодавства.

3. Транскордонне співробітництво як форма кооперації є обов'язковим для європейської інтеграції.

Тобто транскордонне співробітництво виступає необхідним фактором соціально-економічного розвитку прикордонних територій, визначає економічні пропорції

розвитку, розміщення продуктивних сил, розвиток господарської інфраструктури. Транскордонна інтеграція сприяє вдосконаленню галузевої структури господарства, підвищенню продуктивності праці і якості матеріальних продуктів та послуг, інтенсифікації економічного розвитку прикордонних територій.

4. З метою активізації процесу прикордонного співробітництва за участі України та Румунії потрібно встановлювати спрощений транскордонний режим руху товарів та послуг у межах прикордонних зон, які вироблені та споживаються в цих зонах; забезпечувати більш ліберальний режим пересування громадян прикордонних зон; встановлювати взаємну пільгову систему щодо окремих видів міжнародної економічної діяльності на прикордонних територіях; розробляти законодавчу, нормативну базу прикордонного співробітництва на основі методологічних критеріїв Євросоюзу; розробляти дієві механізми охорони навколишнього середовища на прикордонних територіях та спільного використання природних ресурсів; стимулювати фінансування та ефективно кредитування транспортної інфраструктури на прикордонних територіях, підключення до відповідних європейських трансконтинентальних транспортних коридорів.

Таким чином, вищезазначені заходи сприятимуть динаміці розвитку співробітництва в найбільш успішних єврорегіонах, відкриватимуть можливість активізації діяльності органів місцевого самоврядування, які сформують такий механізм регіональної співпраці, який буде здатний задовільнити економічні інтереси прикордонних регіонів України і Румунії в контексті загальнонаціональних політичних та економічних інтересів.

Список використаних джерел

1. Беленький П., Мікула Н. Формування та розвиток системи міжрегіонального та транскордонного співробітництва в Україні // Регіональна економіка – 2001.- №.3.- С.61-74.
2. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво: Монографія. – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395 с.
3. В. Ющенко: Румунія і Україна зацікавлені в розвитку двосторонніх відносин//Інтернетресурс/<http://www.newsru.ua/Ukraine/30oct2007/rum.html>.
4. Малько Ю. Непросте сусідство // Інтерв'ю Надзвичайного та Повноважного Посла України в Румунії. / http://dialogs.org.ua/print.php?part=issue&m_id=9637.
5. Интервью Чрезвычайного и Полномочного Посла Румынии в Украине Траяна Лауренциу-Христя//День. – 2006. - № 164, 28 сентября.
6. Лендьел М. Досвід Карпатського євро регіону: поштовх до переосмислення моделі транскордонного співробітництва // На шляху до Європи. Український досвід євро регіонів/за ред. С.Максименка, І.Студеннікова. – Київ, 2000. – С. 51-52.
7. Там само. – С. 53-54.
8. Закарпаття: Довідник / за ред. Поповича. – Ужгород: ІВА, 1998. – 92 с.
9. Карпатський євро регіон зацікавлений в утвердженні транскордонної економіки // <http://www.rii.ro/209.85.129.132>.
10. Там само.
11. Там само.
12. Транскордонна співпраця між Румунією та Україною // <http://www.rii.ro/art.shtml?lang=12&sec=406&art=21188>.
13. Там само.

14. Там само.

15. Карпатський єврорегіон 2001 / Міжнародний секретаріат Карпатського єврорегіону. – Ніредьгаза, 2001.

16. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво: Монографія. – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395 с.

17. 2009-й оголошено Роком Карпат // <http://hrynishak.blogspot.com>.

18. Екологія Карпатського єврорегіону – категорія соціальна // eu.prostir.ua/library/50571.html?print.

19. 11 березня 1997 р., у м. Кишиневі було підписано “Угоду між Урядом України й Урядом Республіки Молдова про співробітництво між прикордонними областями України й адміністративно-територіальними одиницями Республіки Молдова”, що спирається на базовий “Договір про добросусідство, дружбу і співробітництво між Україною і Республікою Молдова”. 2 червня 1997 р. у Констанці був підписаний “Договір про відносини добросусідства і співробітництва між Україною і Румунією”, де окремою статтею обумовлено, що обидві сторони сприятимуть співробітництву в рамках єврорегіонів “Верхній Прут” і “Нижній Дунай”. 4 липня 1997 р. у м. Ізмаїлі Президентом України Л. Кучмою, Президентом Республіки Молдова П. Лучинські і Президентом Румунії Е. КонстантINESКУ був підписаний “Протокол про тристороннє співробітництво між урядами України, Республіки Молдова і Румунії”.

20. Реалізовані проекти в рамках єврорегіону «Нижній Дунай» // <http://www.rri.ro/art.shtml?lang=12&sec=406&art=23276>

21. Протоколи комісій єврорегіону “Нижній Дунай”: з економіки, торгівлі і туризму (16 вересня 1998 р., 12 грудня 1998 р., 24 березня 1999 р.), з транспорту і комунікацій (16 вересня 1998 р., 24 березня 1999 р.), з фінансового аудиту (16 вересня 1998 р.), з ліквідації наслідків стихійних лих і боротьби з організованою злочинністю (16 вересня

1998 р.), з регіонального розвитку (16 вересня 1998 р.), з демографії (8 жовтня 1998 р., 24 березня 1999 р.), з освіти, науки, культури, охорони здоров'я і спорту (16 квітня 1999 р.).

22. Модернізація системи гідрометеорологічного моніторингу на Нижньому Дунаї як основа вирішення транскордонних суперечностей між Україною та Румунією // www.niss.gov.ua/Monitor/juni08/19.htm.

23. Нові перспективи транскордонної співпраці в рамках євро регіону "Нижній Дунай" // <http://www.rri.ro/art.shtm/209.85.129.132/search?q=cache:Zf2IgoxFCIEJ>.

24. Суб'єкти євро регіону «Нижній Дунай» Одеська область України і повіт Тулча Румунії уклали угоду про співпрацю // <http://comeuroint.rada.gov.ua/komevoint/control/uk/publish/article/209.85.129.132/>.

25. Європейський Союз та Україна: Стратегія відносин в контексті розширення. Матеріали міжнародної конференції (23 вересня 2003 р., м. Київ). – Київ, 2003. – С. 20.

26. Воловський П. Україна та нова політика сусідства: погляд з Варшави. Виступ під час конференції "Україна напередодні президентських виборів". 30 вересня 2004р., м. Гаага (Нідерланди). – С. 3. // http://www.eru.org.ua/publications/EU_UkraineActionPlan_ukr.pdf.

27. Гакман С. Євро регіон "Верхній Прут" у контексті транскордонного співробітництва // На шляху до Європи. Український досвід євро регіонів. / за ред. С. Максименка, І. Студеннікова. – Київ, 2000. – С. 140.

28. Там само. – С. 136.

29. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво: Монографія. – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395 с.

30. Сторонянська І.З. Міжнародне міжрегіональне співробітництво: На прикладі Західного регіону України. – Львів: ІРД НАН України, 2002. – 210 с.

31. Гакман С. Єврорегіон “Верхній Прут” у контексті транскордонного співробітництва // На шляху до Європи. Український досвід єврорегіонів. / За ред. С. Максименка, І. Студеннікова. – Київ, 2000. – С. 136.

V. Andrejko. Key moments of ukrainian-romanian trans-border cooperation in the framework of the “Euroregions”.

The article discusses the basic directions of Ukrainian-Romanian euroregional cooperation, preconditions of strategic cooperation in border areas, analyzes problems and prospects of partnership relations in the Carpathian Euroregion, euroregions «Upper Prut» and «Lower Danube».

Keywords: Euroregional cooperation, the Carpathian Euroregion, strategic cooperation, the Ukrainian-Romanian cooperation.

В. Андрейко. Актуальные аспекты украинско-румынского трансграничного сотрудничества в рамках еврорегионов.

В статье рассматриваются основные направления украинско-румынского еврорегионального сотрудничества, раскрыты предпосылки стратегического сотрудничества в приграничных районах, анализируются проблемы и перспективы развития партнёрских взаимоотношений в Карпатском еврорегионе, еврорегионах «Верхний Прут» и «Нижний Дунай».

Ключевые слова: еврорегиональное сотрудничество, Карпатский еврорегион, стратегическое сотрудничество, украинско-румынское сотрудничество.